

Små fugler, store øyeblikk

Når ringmerkingsgruppa ved Nordre Øyeren Fuglestasjon holder fugleskole, er det gode sjanser for en fugleopplevelse for livet.

ELEVER PÅ FUGLESKOLEN. Elias, Oliver, Aron og Signe hadde skoledagen sin på Nordre Øyeren Fuglestasjons fugleskole. Her sammen med en blåmeis.

Spenningen stiger i det neven til Trond Aspelund forsvinner rolig ned i den sprellende bomullsposen. De besøkende femteklassingene fra Nordby skole trekker forventningsfullt nærmere. Med en rutinert manøver og et skånsomt grep, henter Trond fram en blåmeis.

– Oi! Så søt! roper to elever entusiastisk. – Skal vi kalle den for «Bluey»? spør en annen, mens store øyne og brede smil brer seg blant klassekameratene.

– En av dere skal straks få holde blåmeisen, sier Trond, til enda større begeistring og et dusin hender som spretter i været.

Skoledag med vingeslag

Det er duket for fugleskole denne torsdags morgenen. Siden 2022 har ringmerkingsgruppa til Nordre Øyeren Fuglestasjon (NØF) invitert lokale skoleklasser på dagsbesøk til Årnestangen. Her får elevene oppleve fugler på nært hold og lære om det unike fuglelivet i Nordre Øyeren.

– Det er givende å se gleden til barna når de får holde en fugl. I fjor var det en elev som spurte om han kunne begynne å jobbe her, forteller Rune Christensen lattermildt.

– Og senest under forrige klassebesøk, var en av elevene bestemt på at han skulle bli ringmerker når han blir stor, legger Trond til. Sammen med Terje Skibakk og Kirsten Trogstad, utgjør Rune og Trond dagens ringmerkingsgruppe fra NØF. Allerede klokken

06:30 denne morgenen satte de opp fuglenett og mp3-spillere med lokkelyder. Siden fuglestasjonen flyttet inn i hyttene på Årnestangen i 2020, har gruppa hatt 6500 fugler i nettene her. 5000 har blitt ringmerka og 1500 fugler har fått ringen lest av.

– Ringmerking er en vitenskapelig metode for å følge med på fuglers liv. Fuglene fanges varsomt i et fuglenett, fraktes i en pustende bomullspose og får en liten, tilpassa ring med et unikt nummer på beinet, opplyser Rune.

– Ja, og så registrerer vi art, kjønn, vekt og alder før fuglen slippes fri. Dataene deles med den nasjonale ringmerkings-sentralen og internasjonale databaser, og det gir oss mye viktig kunnskap, særlig om fuglenes bevegelser, utdyper Trond.

Fjærkledd glede

Blåmeisen «Bluey» har allerede en liten ring rundt beinet. Og Rune tar frem loggboka. Trond sjekker de ytterste fjærene på vingen og konstaterer at dette er en voksen blåmeis, en hunn-fugl. Deretter veies fuglen i en liten svart beholder. 12,4 gram viser vekta.

– Det var faktisk vi som merka denne blåmeisen i 2021, bekrefter Rune etter å ha funnet igjen registreringen.

Etter en innføring i hvordan man holder fuglen riktig, får en av elevene forsiktig overrakt Bluey. Med fascinasjon i blikket studerer eleven det lille vesenet i hånden.

– Nå er det bare å løsne grepet rolig, så flyr hun av gårde, instruerer Trond.

Blåmeisen letter lynraskt idet hånden åpnes. – Wow! roper elevene i kor da Bluey tar vingene fatt. Alle snur seg og følger henne med blikket til hun lander i et tre i nærheten.

– Det gikk fort! utbryter en elev. Og alle hendene fyker i været igjen. – Kan jeg holde neste?!

Fra dagens andre bomullspose titter det fram en buskskvett. Gledelig nok er dette årets første fangede buskskvett for NØFs ringmerkingsgruppe.

– Det er oftest trekkfugler vi får i nettene, som denne buskskvetten. De raster i Nordre Øyeren under fugletrekket om våren og høsten. Men av og til fanger vi også standfugler – fastboende arter som blåmeisen, sier Terje, om dagens to foreløpige bekjentskaper.

Buskskvetten er umerket, og den får en liten ring rundt foten. Også denne fuglen får en kort tur innom hånden til en henrykt femteklassing. Og med et par kjappe vingeslag er også buskskvetten borte på et blunk.

– Er det ikke flere fugler? Spør en spent elev og kikker undrende på de tomme posene på hytteveggen.

– Nå skal vi først gå en runde og sjekke nettene igjen, så får vi se, sier Trond med et lurt smil.

Ørn som nabo

Elevene har kommet til den teoretiske delen av dagens fugleskole. Klassen trekker inn i en av hyttene, der Rune har gjort klart en prosjektor og et lerret. I mellomtiden forsvinner Terje, Trond og Kirsten ut på feltvandring for å inspisere fuglenettene på ny.

– Tenk at noen fugler flyr helt fra Sør-Afrika og hit!

– Etter at nettene er satt opp, sjekker vi dem omtrent hvert 40. minutt. Det viktigste for oss er å behandle fugl pent, sier Rune, før han peker mot lerretet.

I løpet av de neste tre kvarterene lærer barna om fuglelivet i Nordre Øyeren. Trekkfugler, standfugler og våtmarksområdets viktighet blir behørig dekket. Barna får også høre at rundt fem par fiskeørn hekker her og på begge sider av Øyeren, og at et havørnpar nylig har slått seg ned i området.

– Vingespennet til havørna kan bli nesten to og en halv meter! opplyser Rune, mens barna måper idet han illustrerer avstanden fra hyttegulvet til taket.

Etter teoridelen er det tid for å komme seg ut igjen. Småpratene går livlig idet Rune skruer av prosjektoren, og flere håper nå å få holde en fugl.

Eksklusiv konsert

I det klassen titter ut av hyttedøra er lettelsen merkbar. Trond sitter klar med fem nye bomullsposer med fugler! Elevene skal til å løpe ned til bordet hans, da Terje holder opp en hånd og roper myndig: – Hør!

Alle stopper brått i steget og blir stående å lytte. Pip-pip-pip. Duh-duh duh-duh!

Tre raske, lyse pip etterfølges av fire dypere, rytmiske toner. De avsluttende tonene er dobbeltslag – nesten som små, hule trommesslag. Det går snaue ti sekunder til med stillhet og fuglesang, før Terje opplyser:

– Det dere hører, er to nattergaler som synger. De sitter i skogholtet rett bak hytta og holder konsert for oss, sier han og peker entusiastisk.

Deretter flokker femteklassingene seg rundt bordet. Først kommer to møllere ut av posene, så to løvsangere. En etter en, går fuglene gjennom sjekk og registrering hos Terje og Trond. Enten blir de ringmerket, eller så leses en ring av. Til slutt tar fuglene turen innom en barnehånd før de slippes fri.

– Se på denne vesle fuglen her, sier Trond, mens han holder opp en 8,5 grams løvsanger. – En gang leste jeg av en ring på en løvsanger i Finnmark. Den var sist registrert i Sør-Afrika. Da hadde en slik sped skapning flydd over elleve tusen kilometer på fire måneder. Da kan dere tenke dere hvor viktig rasteplasser som Nordre Øyeren blir ➔

EN SIVSPURV DUKKER OPP i dagens siste bomullspose. En merket hunnfugl på snaue 20 gram. Sivspurven har på mange måter blitt et symbol på NØFs lange tilstedeværelse i området, og pryder organisasjonens logo.

på veien. Fordi det er her i våtmarkene at fuglene får hvile og finner mat underveis.

50 år med frivillighet

Leder i NØF, Thomas Sæther, forteller at de er stolte av fugleskolen. Tilbudet er på mange måter kulmineringen av flere prosesser som strekker seg tilbake til 1970-tallet.

– Det har vært en lang vei hit, og mange brikker har måttet falle på plass, reflekterer Thomas.

– Nordre Øyeren Fuglestasjon ble stiftet i 1973, men mange av stasjonens medlemmer hadde holdt på med fugleregistreringer i området siden slutten av 60- og begynnelsen av 70-tallet. Ringmerking var en av organisasjonens tidlige aktiviteter. Men fra 90-tallet ble ringmerkingen satt på vent. Ny forvaltningspraksis og den upraktiske beliggenheten til NØFs forrige hytte var mye av grunnen, forklarer Thomas.

Den frivillige organisasjonen er for mange kjent for sitt nitidige arbeid med å kartlegge fugletekket gjennom Nordre Øyeren. I 50 år har NØF talt opp vanntilknyttede fugler – i opptil 40 helger i året. Funnene har deretter blitt digitalisert. Det har gitt både fuglestasjonen og forvaltningsmyndighetene uvurderlig innsikt i endringer og trender i fuglelivet. – Parallelt med dette arbeidet, hadde vi lenge fundert på hvordan vi også kunne engasjere barn og unge, understreker Thomas.

Vendepunktet

Et viktig vendepunkt kom da NØF ble grunneiere på Årnestangen i 2020. Med egen tomt midt i et av Norges mest fuglerike områder, lå alt til rette for å ta opp igjen ringmerkingen og utvikle et pedagogisk tilbud for barn. Men det var ikke uten utfordringer, verken faglig, organisatorisk eller økonomisk.

– Ringmerking på Årnestangen, som ligger i Nordre Øyeren naturreservat, krever dispensasjon fra statsforvalteren samt avtaler med grunneiere. I tillegg er det avgjørende å ha kvalifiserte personer til arbeidet, da ringmerking er en sterkt regulert aktivitet med strenge lisenskrav, poengterer NØF-lederen.

– Økonomisk hjalp det godt med stipender fra Romerikes Blad og Sparebankstiftelsen, som muliggjorde innkjøp av utstyr og oppgradering av hyttene, minnes Thomas.

I dag har organisasjonen fire små bygninger på tomten på Årnestangen, egen brygge, båt og et solcellepanel som dekker strømforbruket.

– Og så er vi jo heldige som har denne ringmerkingsgruppa som kan følge opp fugleskolen, som foregår i arbeidstid. Gruppa består i stor grad av engasjerte pensjonister med sterk fugleinteresse, ringmerkingslisen-ser og stødig pedagogisk kompetanse, roser Thomas.

Undring og interesse

Etter lunsj får femteklassingene fra Nordby noen rolige øyeblikk til å fordøye både maten og inntrykkene fra morgenen. Ingen av elevene hadde tidligere holdt en levende fugl i hånden – noe som vekket undring og interesse.

– Å holde fuglene var det beste i dag! sier Aron og Signe. Leona nikker og tilføyer: – Og tenk at noen fugler flyr helt fra Sør-Afrika og hit!

Oliver synes det var spennende å lære at enkelte vannfugler kan skilles på halsbøyen når de flyr, og vil følge med på det fremover. Elias gleder seg også til å se nærmere på fuglene i nærområdet etter å ha lært nye og overraskende ting.

– Det rareste var kanskje å høre at fuglenes bein er det første som vokser ferdig på dem, humrer han.

For NØF handler ikke bare fugleskolen om fuglene, men om å styrke barnas forhold til nærmiljøet og naturen.

– Håpet er å gi barn og unge en stolthet over området de bor i. Gjennom fugleskolen kan vi vise dem hva det unike våtmarksområdet utenfor stuedøra deres har å by på. Og forhåpentligvis lære dem å ta vare på det. Både med respekt og glede, sier Thomas.

–Når man får holde en fugl i egne hender, gjør det ofte inntrykk. Det er noe de færreste er vant til, og det kan tenne en gnist, reflekterer Rune.

– Ja, barna lyser opp. Det ser vi gang på gang. Kanskje kan slike øyeblikk vekke en større interesse for naturen, avslutter Trond.

RINGMERKINGSGRUPPA I NØF.

Trond Aspelund, Rune Christensen, Kirsten Trogstad og Terje Skibakk på Årnestangen.